

☀ Господине Острени, факт е дека во изминатава деценија ипол Собранието носеше едни исти, делумно модифицирани закони, односно штом една гарнитура ќе станеше владејачка примарна задача ѝ беше да ги менува законите кои ги донела претходната власт. Повеќето од тие закони се однесуваа на етничките заедници, конкретно на албанската. Како го оценувате развојот и решавањето на албанското прашање во Македонија?

ОСТРЕНИ: Во право сте. Тоа почесто се случувало, но не постојано. Таквите промени во минатото секогаш биле поврзани со менувањето на Уставот. Се смени Уставот од 1974 година, се создадоа нови услови, а Албанците и другите заедници кои живеат во Македонија се најдоа надвор од него. Но, само во поглед на правата, не и со обврските. Тие им останаа, да плаќаат даноци, да ѝ служат на државата како војници итн. Другиот дел на правата беа надвор од Уставот и постојано имаше одредени манифестации во таа насока. Албанците се надеваа дека со осамостојувањето на Македонија, со носењето на новиот Устав ќе им се решат сите барања, односно ќе се вратат предвидувањата од Уставот од 1974 година. Доброволно и со многу желба тие формираа партии за да учествуваат во политичкиот плурализам. Се

■ Разговорот го водеше:
Жаклина МИТЕВСКА

надеваа дека ќе биде добро. Меѓутоа, и со Уставот од 1991 година повторно се редуцираа правата, и како што е познато, претставниците на Албанците во Собранието не го гласаа Уставот. Следуваа разни барања, протести итн. Сега во оваа ситуација со охридскиот Рамковен договор се создадоа услови да се направат корекции во Уставот, се создаде правна основа за донесување на другите закони. Овој аспект треба да се оцени како добар и како период на развој на меѓусебната доверба меѓу Македонците, Албанците и другите во Македонија, како и доближување на Македонија кон Европската унија.

☀ По потпишувањето на Рамковниот договор, со кој се заврши конфликтот од 2001 година, се носеа закони за кои се полемизираше и се тврдеше дека тие не произлегуваат од него, на пример, Законот за трет државен универзитет, Законот за територијална поделба, Законот за симболите итн... Како ќе го дефинирате оправдувањето за нивното донесување?

"РАМКОВНИОТ ОД ПРАВАТА ОД УСТАВ

ОСТРЕНИ: Законот за територијална организација е закон кој треба да им овозможи на граѓаните непосредно да управуваат, да се судираат и да ги решаваат сопствените проблеми. Ако држите големи општини, или ако два-три града ги споите во една или одредена територија, невозможно е да се има добар однос кон локалната управа. Второ, мислам дека локалната самоуправа која беше со 124 општини имаше одредени неправилности и во однос на тоа што во некои делови од земјава се

избираа пратеници со 2.000 гласа, во некои со околу 15.000 гласа, а во Собранието се претставуваа со еден глас. Значи, на некој начин се валоризира, односно им се даваше приоритет на одредени општини, кои беа со македонско население. Општините со друго население се групираа така да бројот на пратениците биде помал во Собранието, како и да бидат без економска сила. Мислам дека секој го оправдува тоа зашто треба соодветно да бидат претставени сите етнички заедници кои живеат во Македонија, односно да им се обезбеди

Собранието не ги носеше законите кои ги бараше малцинството, туку законите за кои постоеше меѓусебен договор меѓу Македонците и Албанците, претставени преку политичките партии. Тој договор со непосреден потпис е поддржан од Европа и од САД.

 Можете ли да дефинирате што се случи во 2001 година?

ОСТРЕНИ: Одговорот на тоа прашање бара посебна анализа, но мислам дека беше востание на Албанците, во кое учествуваа и Турци и Роми. Бараа реализација на своите слободи и права. Тоа се права и слободи на човекот, кои се регулирани со документите на ООН, дури таму пишува дека ако една заедница, држава, долго време ги држи под притисок овие права и слободи тогаш може да се очекува тие да избувнат, како што избувнаа во Македонија. По 1974 година се смени Уставот, а во 1991 година се продолжи со редукцијата на правата. Оттогаш мина многу време. Со Уставот од 1991 не се решија проблемите и се случи тоа што се случи, нормално на штета на сите. Доколку во тоа време имаше политичари кои ќе беа пошироки во сфаќањата, тогаш не верувам дека ќе се случеше 2001 година. Дури и ако беше зачуван Уставот од 1974 година, РМ ќе беше во Европа, вака кога се имаат предвид политичките односи во тоа време како еднонационална држава, еднонационална армија, еднонационални безбедносни структури, можеше само теоретски да се зборува за Европа.

можност за учество во Собранието, како и користење на економските и други ресурси во земјата. Но, сè тоа поврзано со желбата на граѓаните дали сакаат некогаш да го гласаат или не. Локалната самоуправа не треба да се третира само како проблем на охридскиот Договор, туку и како барање на стандардите на Европа. Ние сме определени да се зачлениме во ЕУ, а со тоа автоматски ги прифаќаме нејзините стандарди и норми. Во оваа смисла ДУИ предлагаше да

повеќе потреба да ги истакнува симболите, отколку етничката заедница. На пример, ако Албанците, Турците, Ромите, итн. имаат право на свое образование, култура, на живот специфичен за нив, тогаш кога странецот доаѓа овде или оние кои ја набљудуваат Македонија преку тие национални симболи, можат да разберат и да видат дека луѓето ги уживаат правата и на некој начин преку симболите нив и ги манифестираат.

Третиот државен универзитет е на

ваме тие да бидат понапредни, а не да бидат чираци кои учат занает од постарите, туку да научат од светскиот мајстор. Тој светски мајстор е универзитетот.

 Во Собранието се воведо двојазичност, имаме двојазично Скопје, пропорционална застапеност на Албанците во институциите на системот. Ке има ли и Закон за употреба на јазиците на етничките заедници?

ОСТРЕНИ: Сега засега во локалната самоуправа и во Скопје е решено тоа прашање. Ако проблемот на јазикот се гледа од политички аспект тогаш се прави грешка. Проблемот на јазикот треба да се гледа од Гоцев аспект: Овој свет да се сфати како поле за културен натпревар меѓу народите. А како ние ќе се натпреваруваме ако меѓусебно не се разбираме. Денес, јас и Вие, овој дијалог го водиме на македонски јазик, а кога јас не би го знаел, како тогаш би разговарале. Сè ова не го сметам за политика, ова е начин да комуницирам со Вас, со Вашите читатели.

 Факт е дека Собранието ги носеше законите кои ги диктираше малцинството, се разбира, со поддршка и од македонските политичари. Но, факт е и дека кога стануваше збор за крупни прашања за иднината на оваа држава Албанците вообичаено го даваа својот глас против. Не гласаа за Уставот од 1991 година, не гласаа и за референдумот против територијалната поделба. Зошто?

ОСТРЕНИ: Добро го поставивте прашањето, но Собранието не ги носеше законите кои ги бараше малцинството, туку законите за кои постоеше меѓусебен договор меѓу Македонците и Албанците, претставени преку политичките партии. Тој договор со непосреден потпис е поддржан од Европа и од САД. Од него произлегуваат обврски, значи нешто сме се договориле, а кога нешто се договара тогаш треба да се спроведе во сè, според предвидените рокови. Има една поговорка: се додека двајца се карале околу бањата, Англичанецот се капел во неа. Да престанеме да се расправаме меѓу себе, туку да видиме како утре добро да живееме. Албанците не гласаа за референдумот против територијалната организација, зашто тој беше свртен против Рамковниот договор. А не гласаа за Уставот од 1991 година зашто и овој Устав не ги решаваше барањата на Албанците и не ги остваруваше нивните надежи, по редукцијата на правата од Уставот од 1974 година. Но, треба да истакнам дека во ниеден случај Албанците не престанаа да ја штитат територијалната целина и независноста на Македонија. Тие тоа го прават и сега.

2001 НИ ГИ ВРАТИ ОТ 1974"

останат 32 општини, и тоа градовите да претставуваат општини, имајќи предвид дека и министерствата се присутни само во градовите, додека во руралните општини ги нема. Сметавме дека градовите, односно една општина, треба да претставува една територијална целина, една економска и демографска целина, се разбира не еднонационална, туку демографска, каде што прегрупирањето на населението е природно создадено.

Сметам дека Законот за симболите е дел од Рамковниот договор. Тој не е донесен само за Албанците, туку за сите. Некои етнички заедници кои живеат во Македонија имаат национални симболи, а некои немаат. Тоа е нивно право и зависи од нивниот историски развој. Мислам дека од тоа нема штета, затоа што тоа е на ниво на самата етничка заедница, дали тоа право ќе го користи за приватни празници или во одредени празници на државата. Државата има

албански јазик, но не е на Албанците, како што "Св. Кирил и Методиј" не е Универзитет на Македонците, туку е на македонски јазик, а на него можат да студираат и Англичани, Французи и др. Овој универзитет беше насушна потреба. Ако се блокира високото образование автоматски е блокирана етничката заедница која говори на тој јазик. Двајца можат да разговараат само ако имаат ниво на одветна култура и образование. Денес сите ние сакаме да одиме во Европа, но во Европа не се оди со необразован свет.

 Постоеше најава дека Штуловиот универзитет ќе се спои со третиот државен Универзитет?

ОСТРЕНИ: Јас како Г'зим, или ние како ДУИ, не сакаме да се мешаме во работата на Универзитетот. Тој има свои раководни органи и тие се место каде што се развива научната мисла. Не би требало политиката таму да се меша, затоа што ќе ги ограничиме студентите во нивните размислувања и од нив ќе направиме луѓе како нас. А ние очеку-

 Иако многумина велат дека треба да мислиме на иднината, сепак не можеме да го забораваме и минатото. Има ли оправданост најавата за донесување Закон за изедначување на правата на борците на ОНА и на АРМ?

ОСТРЕНИ: Мислам дека еден таков закон е потребен затоа што прашањата кои се решаваат во оквир на системот се решаваат со закон. Република Македонија се најде во вртлогот, како што се најде и цел Балкан, промените се случуваа при менувањето од еднопартиски систем во политички плурализам. Се знае кои републики од поранешна СФРЈ најтешко минаа. Но, не поминаа добро ниту Романија, ниту Албанија итн. Во едни такви радикални промени мора да постојат две сили. Едните постојат согласно Уставот и законите и тие сили се оформени за да го штитат постојниот Устав и законите. Тоа се Армијата, полицијата и другите органи, кои ги има секоја држава. Во таков момент нормално се создаваат и други сили, кои бараат промени. Ова не се однесува само за Македонија, туку и за другите земји, Албанија, Хрватска, Босна итн. Тоа се сили кои бараат реформи, а ако тие се умесни и се прифаќаат како во нашиот охридски Договор, тогаш овие сили се оправдани. Ако политичките промени не се случувале по мирен, институционален пат, тогаш доаѓа до она другото, на некој начин ситуацијата излегува од контрола. Ваква беше ситуацијата во РМ. Реформските сили доведоа до охридскиот Договор, значи нивните барања се прифатија, се склучи Договор, се случи промена на Уставот, како и сите промени кои потоа се направија. Работејќи на реализацијата на Рамковниот договор особено работиме на трите први негови точки. Првата е дека нема решавање на проблемите со сила, втората е да се обезбеди независноста и територијалниот интегритет на Македонија. Сите овие работи ги правиме со цел да се поттикне соживотот, а за тоа е потребно етничко помирување. Во оваа ситуација, овие борци кои го бранеа стариот Устав, пред промените и законите, тоа се силите на државата, но тие се конзервативни, а другите се реформисти, кои бараат реформи и се жртвуваат за реформи. Но, реформите не се само за Албанците, тие станаа добробит за сите бидејќи со тие реформи и други, Македонија се здоби со статусот кандидат за членка на ЕУ. Така што Македонија стана граѓанска држава каде покрај Македонците, во Уставот се вклучени Ромите, Турците, Бошњациите... Време е тие реформски сили да добијат соодветен третман затоа што одредени нивни соборци денес се пратеници, имаме потпретседател на Собранието итн. Во Македонија се оди кон етничко помирување, зборувам исклучително за 2001 година, која не значи само 2001, туку значи и слу-

чајот "Радолишта", случајот "Гостивар", "Бит-пазар", "Виша педагошка школа". Ова е политичко прашање, не е економско, бидејќи тој број кој би го уживал ова право е минимален во однос на луѓето и средствата. Владата нема многу големи проблеми со тоа. Кога вака зборувам во никој случај не ги издвојувам припадниците на Армијата и на полицијата, да не бидам погрешно сфатен. Двете сили се рамноправни. Едните и сега имаат обврска да го чуваат уставниот поредок создаден по охридскиот Договор, како и независноста и интегритетот на државата, а овие другите во војната не се изјаснија против него, против територијалната целина и независноста, туку исклучително ги бараа слободите и правата кои државата Македонија беше должна без нивно жртвување

го пренесува во живо, иако за тоа бевме критикувани и ние и телевизијата. Тој беше сосема отворен и се виде дека има исклучително работен карактер. На него се создадоа услови да се определат нови цели за работа на ДУИ, затоа што во изминатиов период и во изборната програма имавме цел да се реализира Рамковниот договор. Бидејќи тој се реализира и ако не преземевме ништо партијата ќе беше осудена на расформирање. Во вистинско време беше организиран Конгресот на ДУИ, а од него произлегоа нови политики за натамошно ангажирање на партијата. Сметаме дека и натаму сме на добар пат, како партија имаме развиено чувство кон барањата на граѓаните.

 Каква е албанската стратегија за платформата на Албанците во Македонија? Неофицијално се коментира дека и покрај тоа што Албанците се разделени во повеќе политички партии, тие сепак имаат една иста цел, во ништо не им се разликува борбата за албанската кауза?

ОСТРЕНИ: За мене албанска кауза е реализација на слободите и правата на човекот во Македонија во сите аспекти и области, како што тие се нормирани во меѓународните документи. Демократијата никогаш не е доста. Мислам дека и Македонците работат за македонската кауза. Македонија е заинтересирана и за животот на Македонците во соседните земји. Тоа е одлика на сите држави во светот, тоа не значи дека се бараат територии. Албанската етничка заедница во Македонија е дел од албанскиот народ кој живее во РМ. Ако е дел, тогаш тој, покрај учеството во севкупниот живот во сопствената земја Македонија, треба да биде вклучен и во културната и јазичната целина на својот етнитет, каде ќе ги негува културата, јазикот итн. Во услови кога сите тежнееме кон Европа, нема причина некој да зборува за создавање големи држави. Такви идеи не се одржливи. Ако сите тежнееме кон голема држава, нема да има Балкан, бидејќи постојано ќе има војна. Незгодно е да се зборува за Голема Бугарија, Голема Албанија, Голема Македонија, Голема Србија... Ако сите тежнеат да го направат ова, мислам дека ќе ги снесат народите од овие територии, тие ќе се истребат убивајќи се меѓу себе. Државите кои најмногу војувале меѓу себе во Европа дошле до заклучок дека со војна не можат да ги решаваат овие работи, туку со дијалог, бришење, односно минимизирање на улогите на границите или попросто кажано со создавање граници кои ќе бидат катастарски како на нивите, до тука е мое, од таму е твое. Така сите ќе бидат задоволни, па и оние кои во главата имаат големи држави.

да им ги обезбеди. Во оваа смисла и за едната и за другата страна треба да се реши прашањето и да продолжиме.

 Каква е внатрешно-партиската демократија во ДУИ? Пред Конгресот се шпекулираше дека има некаква криза меѓу, како што се наведуваше, двете крила на ДУИ, военото и модерното?

ОСТРЕНИ: Секогаш се прават претпоставки, а за да се донесе правилен заклучок треба да се имаат вистински информации и од добри извори. ДУИ е партија како и сите други и нормално може да се случува и ова што некој го претпоставува, а и не мора. Конгресот покажа дека во ДУИ постои единство. Ние намерно решивме телевизијата да

 Се шпекулираше и со тоа дека во главниот град ДУИ има проблеми со двете струи - онаа на Рафиз Алити и на чаирскиот огранок?

ОСТРЕНИ: Сега на Централното собрание Рафиз Алити влезе во Претседателството. Тој е потпретседател на сите од ДУИ и нема свое крило. Но, кога сè би било мазно, би било наместено. Чаирскиот огранок е еден од ограноците на ДУИ кој, како и сите други во дадени состојби, реагира, има свои барања, определби, што укажува на демократското однесување.

 Фракционерството во ДУИ заврши на тој начин што Хисни Шакири формира своја партија...

☀ Хаг не покрена обвинение за водството на ДУИ, но според најавите, Вие и уште неколку членови од партијата, ќе бидете повикани да сведочите против Љубе Бошкоски? Од друга страна, пак, во Македонија се инсистира четирите предмети од Хаг да се вратат во државата?

ОСТРЕНИ: Дали ќе сведочам против господинот Љубе Бошкоски не знам, затоа што немам покана. Што се однесува до четирите предмети уште за време на траењето на војната во 2001 година имаше неколку изјави во печатот дека припадниците на ОНА го признаваат Хашкиот суд и од тоа никој не крева рака. Меѓутоа, зборуваме за судење на дела против човештвото, за такви дела е овластен само Хашкиот трибунал. Беше донесен Законот за амнестија, кој ги покрива сите други дела. Сметаме дека ако Хаг цени дека треба, нека суди, но судовите во РМ не се хашки. Судањето овде значи да се вратиме назад, и на некој начин со тоа да дејствуваме против етничкото помирување. Една ваква работа од почеток е погрешна. Поранешното обвинителство не поднесе ниедно барање за судење по настаните со палење и разурнување на куќите на цивилното население ширум Македонија како и верските објекти во 2001 година, ниту за убиствата на цивилите за кои со сигурност се знае дека сторителите се Македонци. Ова значи дека во Хаг, односно сега во Македонија, треба да им се суди само на Албанците. Со оваа практика треба да се престане. Не треба една етничка заедница да и суди на другата.

ОСТРЕНИ: Шакири не излезе од ДУИ со повеќе членови, па да кажеме дека тоа е фракција. Тоа е еден човек кој ја напушти партијата и создаде нова. Му посакуваме успех, па сега на парламентарните избори ќе се натпреваруваме. Кај нас, во сите партии, се мисли дека ако не се согласуваш со лидерот, тогаш треба да формираш своја партија. При една ваква прилика, нормално е кога на конгресите се носат одлуки да се излезе со повеќе решенија и да има за што членовите да гласаат. Само така би имало

прогрес во партиите, а не со оддалечување од неа и формирање своја партија. Ова не е фракција, туку борба за власт.

☀ Имаше идеја ДУИ да прерасне во партија со социјалдемократска платформа и дека веќе нема да биде само партија со етнички префикс?

ОСТРЕНИ: ДУИ не е партија со етнички префикс. Таа е со социјалдемократска платформа. Добро одиме со овие идеи. Имаме ограноци во Кочани,

во Штип. Во тек е работата во Берово, Василево, Струмица и во останатиот дел од Источна Македонија. Нормално, таа работа бавно се одвива, зашто ДУИ како партија е регистрирана во 2002 година, односно не се формира така брзо партија. Некој кој смета дека брзо ќе собере луѓе и ќе направи партија, тој греша. Партијата треба да има традиција на однесување, поразлична од другите, не за да би ја презела власта, туку за да нуди различна програма. Ако имаме иста програма и се делиме во партии, тогаш тоа би било борба за власт, а таквите партии тешко обезбедуваат стабилен електорат.

☀ Многу пати е кажано дека идеите за големи држави се минато. Постои ли опасност за Македонија од решавањето на прашањето за идниот статус на Косово?

ОСТРЕНИ: Не. Што постабилно Косово, постабилна Македонија. Ако оставите некој комшија да ви биде релативен и да не знае што се случува со него, тогаш и вие не знаете што ќе се случува со вас. А кога комшијата ви е стабилен, и вие сте стабилни и можете да се потпрете на него, се разбира, како на комшија.

☀ Какви Ви се односите со коалициониот партнер СДСМ и кој е Вашиот став за парламентарните избори?

ОСТРЕНИ: Мислам дека односите со СДСМ ни се добри и дека сите ќе се трудиме да направиме фер и демократски избори, не само затоа што Европа и НАТО тоа го бараат, туку тоа ни треба нам. ДУИ е подготвена за избори во било кое време. Ова не е демагогија, туку е практика бидејќи во текот на овие три години четири пати излеговме на избори и во сите ДУИ постигна одлични резултати. Сега и анкетите покажуваат дека ДУИ има висок рејтинг. На ДУИ не ѝ требаат проблеми за време на изборите, туку обратно, потребни се демократија и правилно и фер извршување на задачите, а граѓаните ќе ја искажат својата волја преку гласањето.

☀ Како потпретседател на Собранието, како ја оценувате неговата работа во изминатиов период?

ОСТРЕНИ: За работата на Собранието имаше извештај. Мислам дека ние сме најдинамичното Собрание од сите земји на Балканот и независно колку се расправаме на седниците, тоа е одраз на демократијата, а седниците ги завршуваме. Еве, се врати и опозиционата ДПА, се релаксира ситуацијата. Мислам дека и натаму има добри услови за работа. Ценам дека ќе ги извршиме сите задачи, односно ќе ги донесеме предвидените закони.